

คู่มือ

การจัดกิจกรรม

ลูกเสือสำรอง

การค้นหารัชมชาติ

โครงการโรงเรียนวิถีลูกเสือ สพป.พิจิตร เขต ๑

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต ๑

สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารลูกเสือลำดับที่ ๓/๒๕๖๓

คำนำ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต ๑ ได้ดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีลูกเสือ โดยให้โรงเรียนจัดกิจกรรมลูกเสือในหลักสูตร ตามคู่มือการจัดกิจกรรมลูกเสือสำรอง

กิจกรรมการเรียนรู้ ดาวดวงที่ ๑ วิชาการค้นหาธรรมชาติ

(การสำรวจหา สัตว์ ต้นไม้ นก ปลา) จำนวน ๑ ชั่วโมง

กิจกรรมการเรียนรู้ ดาวดวงที่ ๒ วิชาการค้นหาธรรมชาติ

(การเพาะถั่วงอก , อาหารที่ใช้เลี้ยงสัตว์เลี้ยง) จำนวน ๒ ชั่วโมง

กิจกรรมการเรียนรู้ ดาวดวงที่ ๓ วิชาการค้นหาธรรมชาติ

(การทำสมุดภาพ , การสะสมสิ่งของต่างๆ) จำนวน ๒ ชั่วโมง

ในการจัดทำคู่มือดังกล่าว มีคณะอนุกรรมการ ได้ระดมความคิด ความรู้ ในการดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วงด้วยความเรียบร้อยโดยมุ่งหวังเผยแพร่ให้สถานศึกษา ใช้เป็นคู่มือในการจัดกิจกรรมลูกเสือสำรอง จำนวน ๑๓ เล่ม ได้อย่างถูกต้อง และมีคุณภาพต่อไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต ๑

สารบัญ

คำชี้แจง

ดาวดวงที่ ๑ การค้นหาธรรมชาติ สัตว์ ต้นไม้ นก ปลา

๑

ใบความรู้

๓

ดาวดวงที่ ๒ การค้นหา

๖

การปลูกผัก

๖

ใบความรู้

๘

อาหารสัตว์เลี้ยง

๙

ใบความรู้

๑๒

ดาวดวงที่ ๓ การค้นหาธรรมชาติ

๑๓

ใบความรู้

๑๖

บรรณานุกรม

๒๑

คำชี้แจงการใช้คู่มือ

คำชี้แจงการใช้คู่มือลูกเสือสำรอง สำหรับประกอบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนลูกเสือสำรอง วิชาการคันทารธรรมชาติ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ (ดาวดวงที่ ๑) ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ (ดาวดวงที่ ๒) และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ (ดาวดวงที่ ๓) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

บทบาทผู้กำกับ

๑. ผู้กำกับต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำชี้แจงการใช้คู่มือ และแผนการจัดกิจกรรมลูกเสือสำรอง เพื่อให้ผู้กำกับสามารถนำกิจกรรมไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ผู้กำกับต้องเตรียมสื่อการสอนสำหรับใช้จัดการเรียนการสอนให้พร้อม และเพียงพอสำหรับใช้จัดการเรียนการสอน

๓. ก่อนดำเนินการปฏิบัติกิจกรรม ผู้กำกับต้องชี้แจงจุดประสงค์ให้กับลูกเสือทราบเกี่ยวกับการเรียนและนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้

สิ่งที่ผู้กำกับต้องเตรียม

๑. จัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมให้เพียงพอต่อลูกเสือ

๒. จัดเตรียมสื่อการสอนให้เพียงพอและพร้อมใช้งาน

๓. จัดเตรียมเนื้อหาที่จะใช้สอน

บทบาทลูกเสือ

๑. ก่อนการปฏิบัติกิจกรรม ลูกเสือตั้งใจฟังคำชี้แจงจากผู้กำกับ

๒. ขณะปฏิบัติกิจกรรม ควรปฏิบัติตามขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ หากไม่เข้าใจหรือมีข้อสงสัยให้ถามจากผู้กำกับ

๓. ลูกเสือต้องมีความรับผิดชอบ ความสามัคคี และความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติกิจกรรม

ดาวดวงที่ ๑

การค้นหาธรรมชาติ (๑ ชั่วโมง)

๑. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. ลูกเสือจำแนกสิ่งที่เป็นธรรมชาติกับสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติได้
๒. ลูกเสือสามารถเล่าเรื่องราวของสิ่งมีชีวิตหรือธรรมชาติและบอกวิธีการอนุรักษ์ได้

๒. เนื้อหา

เรื่องราวของธรรมชาติที่มีอยู่รอบตัวของลูกเสือ

๓. สื่อการเรียนรู้

- ๓.๑ แผนภูมิเพลง
- ๓.๒ บัตรภาพธรรมชาติ
- ๓.๓ เรื่องสั้นที่เป็นประโยชน์

๔. กิจกรรม

- ๔.๑ พิธีเปิดประชุมกอง (แกรนด์ฮาวล์ชักธงขึ้น สวดมนต์ สงบนิ่ง ตรวจสอบแยก)
- ๔.๒ เพลงหรือเกม
- ๔.๓ กิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้
 - ๑) ผู้กำกับลูกเสือนำเล่นเกมบัตรธรรมชาติ, ขวนคิด ขวนเพื่อแยกแยะธรรมชาติและสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติ
 - ๒) ผู้กำกับลูกเสือนำลูกเสือสัมผัสธรรมชาติที่มีอยู่ในโรงเรียน โดยให้ลูกเสือบันทึกจดจำสิ่งที่พบเห็น เช่น ต้นไม้ นกปลา ฯลฯ
 - ๓) ให้ลูกเสือเล่าว่า ประทับใจสิ่งใดที่ได้พบเห็น เพราะเหตุใด และแสดงความคิดเห็นว่ามีวิธีการใดบ้างที่จะรักษาสิ่งที่พบเห็นไว้ให้คงอยู่ตลอดไปหรือยาวนานที่สุด

๔.๔ ผู้กำกับลูกเสือเล่าเรื่องสั้นที่เป็นประโยชน์

๔.๕ พิธีปิดประชุมกอง (นัดหมาย ตรวจสอบรูปแบบ แกรนด์ฮาวส์ ชักธงลง
เล็ก)

๕. การประเมินผล

๕.๑ สอบถามความเข้าใจสิ่งที่เป็นธรรมชาติกับสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติ

๕.๒ สังเกตและสอบถามความคิดเห็นของลูกเสือในการอนุรักษ์หรือรักษา
สภาพธรรมชาติไว้ให้คงอยู่ต่อไป

เพลงป่าดงพงพี

ป่าดงพงพีของไทยเรานี้มีเกินพอ

อย่ามัวรีรอ ขอเชิญร่วมกันขมนขมิ

ถิ่นไทยนี้แดนสุขสันต์ หลากพรรณไม้งามสดสี

ต้นเถิดเรายามเข้ามุงานทันที จอบและเสียมของเราก็มิ

สินทรัพย์หวัดด้วยกสิกรรม (ข้า)

ป่าดงพงพีของไทยเรานี้อุดมครัน

อยู่ในไพรวัลย์ รักถิ่นไทยใจहरษา

แหล่งธารน้ำชานหลังไหล หว่างไพรนี้งามหนักหนา

ถิ่นแดนทองของเรานี้ควรป้องกันค่า หมั่นขยันทุกวันเวลา

สินทรัพย์ได้มาด้วยกสิกรรม (ข้า)

ใบความรู้

พึงสังเกตคำว่า “ท่านได้เห็น” ในหลักสูตรเครื่องหมายดาวดวงที่ ๑ นี่เป็นการทดสอบโดยอาศัยการสังเกตสิ่งมีชีวิตเป็นหลัก ไม่ใช่ความรู้จากหนังสือเพียงอย่างเดียว แต่ควรให้เป็นการสังเกตสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว เต่า กระรอก ฯลฯ เท่านั้น ไม่ควรจะไปถึงสัตว์ป่าที่หายาก ซึ่งเขาเห็นเพียงในรูปเท่านั้น ถ้าลูกเสือสำรองมีโอกาสได้ศึกษาสัตว์ป่าในท้องถิ่นก็จะเป็นการดีมาก เช่นเดียวกับการศึกษาปลาและนก ส่วนที่ว่าจะเป็นอะไรนั้นขึ้นอยู่กับตัวเด็กแต่ละคนบริเวณที่เขาอาศัยอยู่ แม้แต่ในกลางเมืองก็ยังมีสวนสาธารณะและต้นไม้ซึ่งสามารถ “สังเกต” ได้ ดังนั้น เด็กทุกคนควรปฏิบัติกิจกรรมนี้ได้โดยไม่ต้องรอโอกาสพิเศษที่จะออกไปตามชนบท ส่งเสริมให้ลูกเสือสำรองทำแผนภูมิในสิ่งที่เขาได้ค้นพบทั้งหมด อย่าหวังผลมากจากการเขียนรายงานของเด็กอายุ ๘ ขวบ แต่ควรสนับสนุนให้เด็กวาดภาพประกอบสะสมภาพและอื่น ๆ ซึ่งสามารถนำมาติดบนแผนภูมิเพื่อทำให้แผนภูมิเป็นที่น่าสนใจ คำถามและกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งเป็นแนวทางช่วยในการศึกษาธรรมชาติของลูกเสือสำรองมีดังต่อไปนี้

สัตว์

- สัตว์ทุกชนิดมีขน อย่างเดียวกันหรือไม่
- สัตว์ที่เลือกศึกษามีขนอย่างไร
- มันชอบกินและดื่มอะไร
- มันชอบนอนที่ไหน
- เมื่อไรมันเคลื่อนไหวได้เร็วหรือเมื่อไรมันเคลื่อนไหวช้า
- ถ้าสัตว์ของเด็กเป็นสัตว์ป่ามันอาศัยอยู่ที่ไหน

จากหลักฐานร่องรอยที่ปรากฏ ท่านสามารถบอกได้ใหม่ว่ามันอยู่ที่ไหน เช่น ตัวอย่างเปลือกไม้ที่กระต่ายแทะไว้ หรือถ้ำที่หนูนาและเล็ม หรือขนสัตว์ที่ติดไว้ บางทีสัตว์ที่ท่านเลือกเพื่อศึกษานั้น ถ้าเป็นสัตว์เลี้ยง คนที่เลี้ยงสัตว์จะให้รายละเอียดได้ดี

ต้นไม้

- ต้นไม้มีรูปร่างอย่างไร ท่านสามารถที่จะวาดรูปของมันได้ไหม
- เอากระดาษลูกเบี่ยงเลือกต้นไม้ดูว่าผิวมันเรียบหรือหยาบ
- รูปร่างของใบไม้เป็นอย่างไร เก็บใบไม้มาพิมพ์ลงในสมุดหรือติดไว้ในสมุด

ด้วยสก๊อตเทปโปร่งใสให้แลเห็น

- ท่านสามารถกะความสูงของต้นไม้ได้หรือไม่
- เส้นรอบวงของต้นไม้ วัดสูงจากพื้นดินประมาณ ๓ ฟุต เป็นเท่าไร
- เป็นต้นไม้ชนิดมีดอกมีผลหรือไม่
- เมื่อโคนต้นไม้ขึ้นแล้ว ไม้ใช้ทำประโยชน์อะไรได้
- มีแมลงอะไรอยู่ในต้นไม้ มีต้นไม้เล็กๆอะไรงอกอยู่ใต้ร่มของมัน

ปลา

- ปลาที่ท่านศึกษานั้นเป็นปลาที่อาศัยอยู่ในน้ำจืดหรือน้ำเค็ม
- ท่านสามารถวาดภาพของมันได้ไหม ปลามีสีอะไร
- มันกินอะไร
- เมื่อไรมันจะวางไข่
- มีครีบกี่ครีบ
- ครีบเหล่านั้นอยู่ส่วนไหนของปลา

นก

- นกของท่านอาศัยอยู่เป็นประจำในบริเวณใกล้ ๆ หรือสามารถเห็นมันตามฤดูกาลเพียงปีละไม่กี่เดือน

- มีสีอะไร
- วาดรูปมันได้หรือไม่
- นกตัวผู้กับนกตัวเมียสีเหมือนกันหรือไม่

- มันใช้อะไรทำรัง
- ส่วนมากมันทำรังที่ไหน
- มันกินอะไร
- ปกติออกไข่ครั้งละกี่ฟองและไข่มีสีอะไร
- ท่านสามารถเลียนแบบเสียงนกร้องได้หรือไม่
- มันกระโดดหรือเดิน
- มันบินได้อย่างไร บินเป็นทางตรง โฉบไปโฉบมาหรือร่อนไปมา
- ท่านสามารถผสมชนนกไว้เพื่อประกอบความรู้ได้หรือไม่

ดาวดวงที่ ๒

การค้นหารัศมีชาติ (๒ ชั่วโมง)

การปลูกผัก

๑. จุดประสงค์การเรียนรู้

ลูกเสือสามารถเพาะถั่วงอกหรือเมล็ดพันธุ์พืชอย่างอื่นที่งอกง่ายได้

๒. เนื้อหา

การเพาะถั่วงอกหรือเมล็ดพันธุ์พืชอย่างอื่นที่งอกง่าย

๓. สื่อการเรียนรู้

- ๓.๑ แผนภูมิเพลง
- ๓.๒ เมล็ดพันธุ์พืช
- ๓.๓ ภาพที่ใช้เพาะเมล็ด เช่น กระถาง กระจก ถุงพลาสติก กระบะ ฯลฯ
- ๓.๔ ดินทราย
- ๓.๕ ใบความรู้
- ๓.๖ เรื่องสั้นที่เป็นประโยชน์

๔. กิจกรรม

๔.๑ พิธีเปิดประชุมกอง (แกรนด์ฮาวล์ซังซัน สวดมนต์ สงบนิ่ง ตรวจแยก)

๔.๒ เพลงหรือเกม

๔.๓ กิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้

๑) ผู้กำกับลูกเสือนำสนทนาเกี่ยวกับการเพาะเมล็ดพันธุ์พืชที่งอกง่ายเช่น ถั่วงอก ผักบุ้ง ฯลฯ

๒) ผู้กำกับลูกเสือและลูกเสืออภิปรายถึงวิธีเพาะพันธุ์เมล็ดถั่วงอกหรืออื่นๆ ที่เตรียมมา พร้อมวิธีจดบันทึกการเจริญเติบโตของพืชนั้นๆ

- ๓) ลูกเสือปฏิบัติการเพาะถั่วงอกหรือเมล็ดพันธุ์พืชอื่นที่เตรียมมา
- ๔) ผู้กำกับลูกเสือนัดหมายส่งบันทึกการเจริญเติบโตเมล็ดพืช
- ๔.๔ ผู้กำกับลูกเสือเล่าเรื่องสั้นที่เป็นประโยชน์
- ๔.๕ พิธีปิดประชุมกอง (นัดหมาย ตรวจสอบรูปแบบ แกรนด์ฮาวส์ ชักธงลง

เล็ก)

๕. การประเมินผล

- ๕.๑ สังเกตความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม
- ๕.๒ ตรวจสอบผลการบันทึกการเจริญเติบโตของเมล็ดพันธุ์พืช

เพลง

ในหมู่ลูกเสือ

ในหมู่ลูกเสือ เมื่อเรามาร่วมอยู่
ต่างคนต่างรู้กันดี ว่าหน้าที่ทุกอย่าง
ต้องช่วยกันทำ ทำไม่เว้นว่าง
งานทุกอย่าง งานทุกอย่าง จะเสร็จอย่างง่ายดาย

ใบความรู้

ถั่วงอกจัดเป็นผักชนิดหนึ่ง เป็นหน่ออ่อนของเมล็ดถั่ว เป็นผักที่มีคุณค่าทางอาหารครบถ้วน ทั้งโปรตีน เกลือแร่ และวิตามิน มีกากใยสูงช่วยในการขับถ่าย ซึ่งมีส่วนช่วยในการป้องกันมะเร็งลำไส้ใหญ่ได้อีกด้วย ถั่วงอกเป็นอาหารเสริมสร้างสุขภาพ เพราะเมล็ดพืชที่งอกจะอุดมด้วยสารอาหารที่มีประโยชน์ เมื่อรับประทานเข้าไปแล้ว ทำให้เราสามารถดูดซับพลังความสด ซึ่งเป็นพลังแห่งชีวิตของเมล็ดงอกเข้าไปด้วย

ถั่วงอกเป็นพืชที่มีอายุการปลูกสั้นที่สุด การเพาะถั่วงอกกินเองจะได้ถั่วงอกที่สะอาดปลอดจากสารเคมี เพียง ๒ - ๓ วัน เราก็จะได้ถั่วงอกรับประทานแล้ว ถั่วงอกที่มีขายตามตลาดจะใส่สารฟอกขาวซอร์ไบน์แรงให้อ้วน หรือใส่ฟอร์มาลิน เพื่อทำให้ขาวและกรอบสด ซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งที่จะสะสมในร่างกายผู้บริโภค

วัสดุอุปกรณ์

๑. เมล็ดถั่วเขียว ควรเป็นเมล็ดที่ใหม่ สะอาด ไม่ควรใช้เมล็ดที่เก็บนานเกิน ๖ เดือนถึง ๑ ปี
๒. ภาชนะที่บดแสง มีรูปทรงตรง มีรูระบายน้ำได้ดี
๓. ตะแกรงพลาสติกขนาดรูประมาณ ๑ มม. ตัดให้มีขนาดพอดีกับภาชนะที่จะนำมาเพาะ
๔. กระสอบป่าน ตัดให้มีขนาดพอดีกับภาชนะเพาะ เย็บขอบโดยรอบ
๕. น้ำสะอาด

ขั้นตอนการเพาะ

๑. นำถั่วเขียวมาคัด โดยคัดเมล็ดที่ไม่ดีออก แล้วล้างน้ำสะอาด ๓ ครั้ง
๒. แช่ถั่วเขียวในน้ำสะอาด ๘ - ๑๐ ชั่วโมง
๓. นำเมล็ดถั่วเขียวแช่น้ำมาล้างอีกครั้ง แล้วใช้กระสอบป่านที่คัดไว้ ปูลงในภาชนะเพาะ วางตะแกรงพลาสติกบนกระสอบป่าน นำเมล็ดถั่วมาเรียงบนตะแกรง

ให้เสมอกัน ให้มีความหนาประมาณ ๒ เม็ดซ้อน ทำเช่นนี้ประมาณ ๔-๕ ชั้นขึ้นอยู่กับความสูงของภาชนะเพาะชั้นบนสุดปิดด้วยกระสอบป่าน ๒ ชั้น

๔. รดน้ำทุก ๒ -๓ ชั่วโมง เพื่อระบายความร้อน และเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับเมล็ดถั่วอย่างทั่วถึง

๕. หลังจากรดน้ำติดต่อกัน ๒ วัน ให้ยกแผงถั่วขึ้นมา แล้วใช้มีดบางตัดระหว่างโคนถั่วกับตะแกรงพลาสติก ใส่ถั่วในกะละมังที่ใส่น้ำ แล้วใช้ตะแกรงพลาสติก รูขนาด ๙ มม. ร่อนเอาเปลือกถั่วออก จากนั้นก็จะได้ถั่วงอกที่ขาวน่ารับประทาน

อาหารสัตว์เลี้ยง

๑. จุดประสงค์การเรียนรู้

ลูกเสือสามารถบอกชนิดของอาหารที่พึงให้แก่สัตว์เลี้ยงได้

๒. เนื้อหา

ชนิดอาหารที่พึงให้แก่สัตว์เลี้ยง

๓. สื่อการเรียนรู้

๓.๑ แผนภูมิเพลง

๓.๒ เกม

๓.๓ ใบงาน

๓.๔ ใบความรู้

๓.๕ เรื่องสั้นที่เป็นประโยชน์

๔. กิจกรรม

๔.๑ พิธีเปิดประชุมกอง (แกรนด์ฮาวล์ซึกธงขึ้น สวตมนต์ สงบนิ่ง ตรวจแยก)

๔.๒ เพลงหรือเกม

๔.๓ กิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้

๑) ผู้กำกับลูกเสือนำเสนอสนทนาเรื่องสัตว์เลื้อย และอาหารที่สัตว์เลื้อยแต่ละชนิดควรกิน

๒) ผู้กำกับลูกเสือให้แต่ละหมู่จับฉลากชื่อสัตว์ เช่น สุนัข หมู ไก่ แมว นก ปลา วัว ควายแพะ ฯลฯ

๓) ผู้กำกับลูกเสือมอบใบงานให้ลูกเสือแต่ละหมู่ร่วมกันอภิปรายว่า สัตว์ที่หมู่จับฉลากได้กินอะไร เป็นอาหารได้บ้าง แล้วนำเสนอที่ประชุม

๔) ผู้กำกับลูกเสือและลูกเสือร่วมกันสรุป

๔.๔ ผู้กำกับลูกเสือเล่าเรื่องสั้นที่เป็นประโยชน์

๔.๕ พิธีปิดประชุมกอง (นัดหมาย ตรวจเครื่องแบบ แกรนด์ฮาวล์ ซึกธงลงเลิก)

๕. การประเมินผล

๕.๑ สังเกตความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม

๕.๒ สังเกตการอภิปรายและตรวจผลงานหมู่

เพลง

ไก่ที่ฉันเลี้ยง

ไก่ที่ฉันเลี้ยง มันเป็นเพื่อนของฉัน
มันขันให้ฉันฟัง เอ็กเอ็กเอ็ก ไก่เอ๋ย

เกม

สัตว์เลี้ยง

วิธีเล่น ผู้กำกับลูกเสือให้ลูกเสือเข้าแถวเป็นวงกลม ให้ลูกเสือช่วยกันเลือกสัตว์เลี้ยง
มา ๕ ชนิด แล้วปฏิบัติตามคำสั่งผู้กำกับลูกเสือซึ่งยืนอยู่ตรงกลางวงกลม ดังนี้

ถ้าพูดชื่อ “แมว” ให้เคลื่อนตัวไปทางขวา ๑ ก้าว

ถ้าพูดชื่อ “หมา” ให้เคลื่อนตัวไปทางซ้าย ๑ ก้าว

ถ้าพูดชื่อ “ไก่” ให้กระโดดไปข้างหน้า ๑ ก้าว

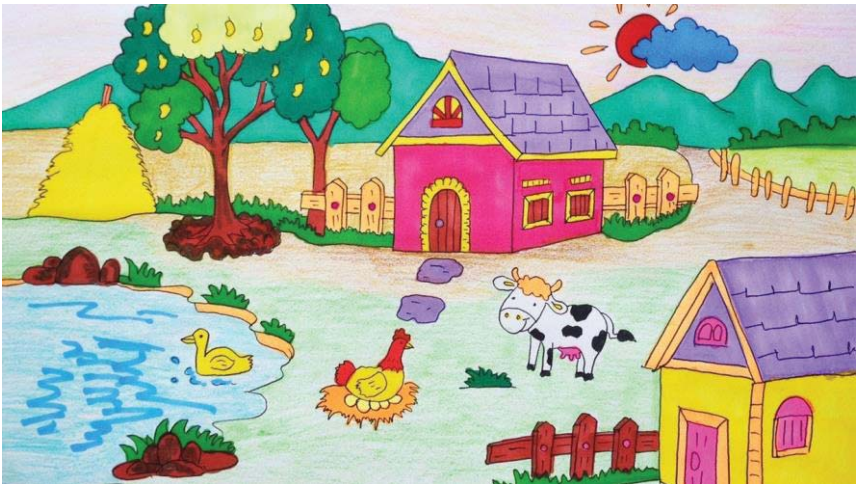
ถ้าพูดชื่อ “เป็ด” ให้กระโดดถอยหลัง ๑ ก้าว

ถ้าพูดชื่อ “วัว” ให้ยืนอยู่กับที่

หมายเหตุ ชื่อสัตว์เลี้ยงให้เปลี่ยนได้ตามที่ลูกเสือร่วมกันคิด การตัดสินใจ ใครทำ
ผิดคำสั่งต้องออกจากการเล่นเกม มาช่วยผู้กำกับลูกเสือดูเพื่อนๆ เล่นต่อไป

ใบความรู้

การเลี้ยงสัตว์ ลูกเสือจำเป็นต้องให้อาหารสัตว์เลี้ยงของตน ดังนั้น ลูกเสือควรรู้จักชนิดของอาหารที่จะให้กับสัตว์แต่ละชนิด ซึ่งต้องเป็นอาหารที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อสัตว์เลี้ยงนั้นๆ เช่น ข้าว รำ กล้วย พริก ถั่วเขียว อ้อย ถั่วฝักยาว หญ้า และพืช ผลไม้ต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ในปัจจุบันนิยมให้อาหารสำเร็จรูปชนิดเม็ดอีกด้วย ซึ่งต้องเลือกซื้อตามชนิดของสัตว์เลี้ยงนั้นๆ

ดาวดวงที่ ๓

การค้นหาธรรมชาติ (๒ ชั่วโมง)

๑. จุดประสงค์การเรียนรู้

- ๑.๑ ลูกเลื่อบอกความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและ
- ๑.๒ สิ่งแวดล้อม ที่มีต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนได้

๒. เนื้อหา

- ๒.๑ การสำรวจธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต รอบ ๆ ตัว
- ๒.๒ การสังเกตจดจำ และบอกประโยชน์ของสิ่งที่พบเห็นที่มีต่อการดำเนินชีวิต

ของชุมชน

๓. สื่อการเรียนรู้

- ๓.๑ แผนภูมิเพลง
- ๓.๒ ใบงาน
- ๓.๓ แบบบันทึกการสำรวจ
- ๓.๔ เรื่องสั้นที่เป็นประโยชน์

๔. กิจกรรม

๔.๑ กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑) พิธีเปิดประชุมกอง (แกรนด์ฮาวล์ ชักธงขึ้น สวดมนต์ สงบนิ่ง ตรวจ แยก)

๒) เพลงหรือเกม

๓) กิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้

(๑) ผู้กำกับลูกเลื่อนำกองลูกเลื่อ ออกสำรวจธรรมชาติในชุมชน รอบโรงเรียน มอบหมายให้ลูกเลื่อจดบันทึก และหาข้อมูลของสิ่งที่พบในธรรมชาติ รอบชุมชน หมู่ละ อย่างน้อย ๔ อย่าง เช่น บ่อน้ำต้นไม้อื่นๆแต่ละต้นที่พบระหว่างทาง สมุนไพร อากาศที่อยู่รอบ ๆ ตัว ไล่เดือนดิน ฝึเสื้อ นก ฟุ้งนาควาย สุนัขเฝ้าบ้าน ฯลฯ ให้เตรียมหาข้อมูลจากการสอบถามคนในชุมชน และเตรียมวาดภาพประกอบ นำมา

จัดทำสมุดภาพ ตามคำสั่งในใบงาน

(๒) นัดหมายให้ส่งตัวแทนรายงานในกองลูกเสือครั้งต่อไป

๔) ผู้กำกับลูกเสือเล่าเรื่องสั้นที่เป็นประโยชน์

๕) พิธีปิดประชุมกอง (นัดหมาย ตรวจสอบรูปแบบ แกรนด์ฮาวล์

ชักธงขึ้น เลิก)

๔.๒ กิจกรรมครั้งที่ ๒

๑) พิธีเปิดประชุมกอง (แกรนด์ฮาวล์ ชักธงขึ้น สวดมนต์ สงบนิ่ง

ตรวจ แยก)

๒) เพลงหรือเกม

๓) กิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้

(๑) ลูกเสือรายงานทีละหมู่ ผู้กำกับลูกเสือเปิดโอกาสให้หมู่อื่นซักถามเพื่อความเข้าใจ และอภิปรายแสดงความคิดเห็นได้ จนครบทุกหมู่ พร้อมส่งสมุดภาพ

(๒) ผู้กำกับลูกเสือชวนคิด ชวนคุย และช่วยเพิ่มเติม ด้วยประเด็นคำถาม ถ้าเราทำลายสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น ตัดต้นไม้ ทิ้งขยะลงบ่อน้ำ ใช้น้ำฆ่าแมลง เมาขยะให้เกิดควันพิษ ฯลฯ จะมีผลต่อชีวิตของคนเราอย่างไร ลูกเสือคิดว่าตนเองจะสามารถมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างไรบ้าง

(๓) มอบหมายให้หมู่ลูกเสือหาข้อมูลเกี่ยวกับควันพิษ ซึ่งเป็นมลพิษทางอากาศและการป้องกัน เพื่อใช้ในกิจกรรมครั้งต่อไป

๔) ผู้กำกับลูกเสือเล่าเรื่องสั้นที่เป็นประโยชน์

๕) พิธีปิดประชุมกอง (นัดหมาย ตรวจสอบรูปแบบ แกรนด์ฮาวล์

ชักธงลง เลิก)

๕. การประเมินผล

๕.๑ สังเกตความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม

๕.๒ ตรวจสอบผลงานจากการสำรวจ

๖. องค์ประกอบทักษะชีวิตสำคัญที่เกิดจากกิจกรรม

องค์ประกอบทักษะชีวิตสำคัญที่เกิดจากกิจกรรม คือ การคิดวิเคราะห์และ
ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชน

เพลง ต้นไม้มีประโยชน์

ป่าไม้ ไม่ผล พืชผัก ประโยชน์มากน่านับการ
ใช้ทำเป็นอาหาร ทำเชื้อเพลิงฟืนถ่านสร้างบ้านอยู่อาศัย
ทำเครื่องมือเครื่องใช้ ทำเสื้อผ้าสวมใส่และนำไปใช้ทำยา
ป่าไม้ให้คุณค่าเลิศล้ำ เพราะช่วยให้ฝนตกตามกาลเวลา
ช่วยดูดซับคงคา มิให้นองไหลบ่าท่วมพันนาและไร่
ทำให้อากาศแจ่มใส เราจึงควรร่วมใจอย่าทำลายต้นไม้เอย
ต้นไม้ต้นไม้คือสิ่งแวดล้อม ย่อมความชุ่มชื้นชีวิต
เจ้าดูดอากาศเป็นพิษ ทำให้ชีวิตสดชื่นยืนยาว
อากาศเป็นพิษชีวิตจะสั้น ต้นไม้เท่านั้น
ทั้งกันและแก้ ต้นไม้กำเนิดก่อเกิดทรัพย์แน่
ต้นไม้แน่นแท้ แก้ช่วยกัน

เกมเสือกินวัว

วิธีเล่น

๑. ให้ลูกเสือก เข้าแถวเป็นวงกลม จับมือกัน
๒. เลือกลูกเสือก ๒ คน คนหนึ่งให้เป็นวัว อีกคนหนึ่งให้เป็นเสือก
๓. เมื่อได้ยินสัญญาณ เริ่มเล่น คนที่เป็นเสือก ต้องพยายาม จับคนที่ เป็นวัว
ให้ได้ คนที่จับมือเป็นวงกลม คอยเปิดทางให้วัวหนี และคอยกันเสือกไม่ให้ผ่านไป ถ้า
เสือกจับได้ก็ชนะจะสลับกันเป็นเสือกหรือเปลี่ยนคู่ก็ได้

ใบความรู้

ในขั้นนี้เด็กมีโอกาเลือกปฏิบัติกิจกรรมได้มากมาย ผู้กำกับลูกเสือควรส่งเสริมความสนใจเป็นพิเศษของเด็กแต่ละคน วิธีที่ง่ายคือให้ผู้ใหญ่หนึ่งคนรับผิดชอบเด็กหลายคน ซึ่งทำงานโครงการเดียวกันและเพื่อนสามารถป้อนข้อมูลต่าง ๆ แก่เด็กได้ แต่กิจกรรมเครื่องหมายดาวดวงที่ ๓ บางประเภท ควรเป็นการทำนายความสามารถของเด็กซึ่งจะช่วยให้เขาได้พัฒนาค้นพบและเกิดความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆขยายความคิดเห็นของตนเองให้กว้างขวางขึ้น

การเลือกทำกิจกรรมจะขึ้นอยู่กับตำบลที่เด็กอาศัยอยู่ เพราะจะได้ความช่วยเหลือจากทางบ้านบ้าง เด็กในกองลูกเสือซึ่งตั้งอยู่ชานเมืองที่มีพ่อแม่คอยให้กำลังใจจะสามารถใช้เวลาทำสมุดบันทึกสังเกตเกี่ยวกับนกในสวนของเขาได้หลายสัปดาห์ เด็กที่อยู่ในเมืองและได้รับความช่วยเหลือจากทางบ้านเพียงเล็กน้อย อาจต้องการความช่วยเหลือจากสมาคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เมื่อออกเดินทางสำรวจไปกับหมู่ลูกเสือในชนบท เพื่อว่าจะสามารถใช้เวลาในตอนบ่ายทำกิจกรรมได้ เช่น ศึกษาถึงสัตว์ที่มากินน้ำที่บ่อ (โดยดูจากสมุดธรรมชาติศึกษาของโรงเรียนหรือของกองลูกเสือ ถ้ามีว่าสัตว์หรือพืชที่มีชีวิตที่เขาจะนำไปสะสมไว้นั้น จะมีประโยชน์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติหรือไม่)

ลูกเสือสำรองที่ต้องการที่จะพบเรื่องราวเกี่ยวกับท้องฟ้าเวลากลางคืน อาจใช้โอกาสแรก เพื่อศึกษาเรื่องนี้ในวันหยุดพักผ่อนของลูกเสือสำรอง ซึ่งเขาอาจไปอยู่ห่างไกลจากแสงสีของถนนชั่วคราว

ค่ายพักแรมริมทะเลช่วยให้ลูกเสือมีช่วงเวลาที่สนุกสนานกับการเล่น เก็บหินรูปต่าง ๆ มากองไว้รวมกันที่ใดที่หนึ่งริมน้ำซึ่งสนุกกันได้ทุกวัย

เด็กที่เลือกทำกิจกรรมเรื่องใดก็ตาม ต้องกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิด สติปัญญา และสนใจในวิชานั้น ๆ โดยการถามหาเพื่อให้เด็กหาคำตอบในสิ่งนั้นด้วยคำว่า ทำไมอะไร และเมื่อไร หาหนังสือที่เหมาะสมกับเรื่องนั้นๆ ให้เด็ก หรือพาเด็กไปหาคำตอบ

ในห้องสมุดใกล้ๆ ช่วยให้เด็กรู้ถึงความจำเป็นของการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยการถามคำถามประเภท “ถ้าเราทำแม่น้ำลำคลองให้สกปรกแล้วจะเกิดอะไรขึ้น” สัตว์ชนิดไหนจะได้รับอันตรายและจะสูญพันธุ์ไป” “จะมีวิธีป้องกันได้อย่างไร?” “นอกจากให้ภาพพจน์ที่น่าดูแล้ว อันตรายจากการทิ้งเศษกระดาษเกลื่อนตามแถวชนบทคืออะไร?” และถ้าเป็นไปได้ให้ลูกเสือได้มีบทบาทเข้าร่วมในโครงการอนุรักษ์ธรรมชาติที่เหมาะสมกับเขาด้วย หรืออาจแนะนำเด็กลูกเสือให้ไปหาผู้อำนวยการประจำท้องถิ่นซึ่งสามารถจะช่วยเหลือเด็กได้มาก ท้ายที่สุดช่วยเด็กในการจำแนกสิ่งที่เขาค้นพบและให้ความรู้ต่าง ๆ ตามลำดับ แล้วเสนอแนะให้เขาจัดนิทรรศการ แล้วนำออกแสดงจะทำให้เขาเกิดความสนใจยิ่งขึ้น

ตัวอย่างใบงาน
ใบงาน เรื่อง การสำรวจธรรมชาติ (ดาวดวงที่ ๑)

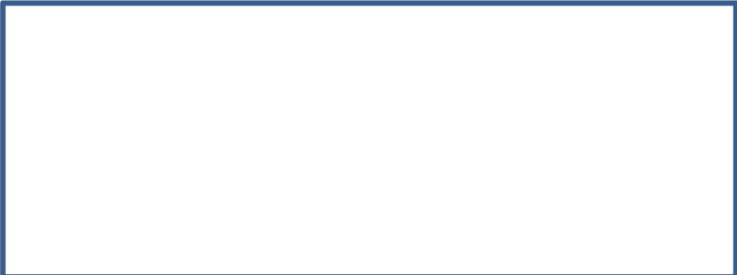
คำชี้แจง ให้ลูกเสือสำรองสำรวจต้นไม้ พร้อมทั้งวาดรูปและบอกชื่อของต้นไม้ชนิดนั้นๆ

ต้น.....

คำชี้แจง ให้ลูกเสือสำรองสำรวจสัตว์ที่พบ พร้อมทั้งวาดรูปและบอกชื่อของสัตว์ชนิดนั้นๆ

.....

ใบงาน เรื่อง อ่อมแอ้มรักสัตว์ (ดาวดวงที่ ๒)

คำชี้แจง ให้ลูกเสือสำรองอ่านเนื้อเรื่องและตอบคำถามพร้อมทั้งออกมาอภิปราย

นิทานเรื่อง อ่อมแอ้มรักสัตว์

อ่อมแอ้มเลี้ยงแมวและหมาไว้ในบ้าน ทุกวันอ่อมแอ้มต้องดูแลสัตว์เหล่านี้ก่อนไปโรงเรียน เจ้าต่างเป็นหมาที่อ่อมแอ้มต้องดูแลก่อนไปโรงเรียน เจ้าต่างเป็นหมาที่เลี้ยงไว้ตั้งแต่เล็กๆ ตอนยังเล็กอ่อมแอ้มจะป้อนนมก่อนเมื่อโตขึ้นอ่อมแอ้มจึงให้กินอาหารเม็ดที่มีขายตามท้องตลาด บางวันอ่อมแอ้มก็ให้เจ้าต่างกินข้าวคลุกกับเศษอาหารที่เหลือจากที่อ่อมแอ้มกิน อ่อมแอ้มจะเลือกอาหารที่มีกระดูกไม่แข็งมาก เพราะถ้ากระดูกแข็งอาจเข้าไปแทงกระเพาะเจ้าต่างได้ ส่วนเจ้าหมีพูแมตัวน้อย อ่อมแอ้มเลี้ยงด้วยข้าวคลุกปลาทูตว์เล็กๆ ถ้าวันไหนอ่อมแอ้มต้องไปบ้านคุณยาย อ่อมแอ้มก็จะเอาอาหารเม็ดใส่กระบะไว้ให้เจ้าหมีพูกิน และไม่ลืมเอาช้อนน้ำมาวางไว้ใกล้ๆ ให้กินด้วย อ่อมแอ้มเลี้ยงแมวไว้ในบ้าน เวลาแมวปีสสาวะหรือถ่ายอุจจาระ อ่อมแอ้มต้องหากระบะทรายมาวางไว้ให้เจ้าหมีพูถ่ายเสร็จก็จะกลบทุกครั้งและตักไปทิ้งได้ เจ้าต่างและเจ้าหมีพูมีความสุขและอ้วนท้วนแข็งแรง เพราะอ่อมแอ้มเอาใจใส่ให้อาหารเองไม่ให้เป็นการขอของพ่อแม่ อ่อมแอ้มรู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถดูแลสัตว์เลี้ยงของตัวเองได้

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า

.....

.....

ใบงาน เรื่อง การปลูกถั่วงอก (ดาวดวงที่ ๒)

คำชี้แจง ให้ลูกเสือสำรองสำรวจการปลูกถั่วงอกในแต่ละวัน พร้อมบันทึกผล

วันที่	ผลการสังเกต
๑	
๒	
๓	
๔	
๕	
๖	
๗	
๑๐	
๑๑	
๑๒	

ใบงาน เรื่อง การสำรวจธรรมชาติ (ดาวดวงที่ ๓)

คำชี้แจง ให้ลูกเสือสำรองแต่ละหมู่ช่วยกันเขียนชื่อ สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำ ทั้งที่เป็นพืชและสัตว์และ ส่องตัวแทนออกมารายงานผล

พืช	สัตว์

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือการจัดกิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ (ลูกเสือสำรอง).** โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, ๒๕๓๓.

สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ. **ข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติ
ว่าด้วยการ ปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือสำรอง (ฉบับที่ ๑๐).**
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๒๒.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(๒๕๖๑). **คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้าง
ทักษะชีวิต ประเภทลูกเสือสำรอง หลักสูตรดาวดวงที่ ๑ (ปรับปรุง
พ.ศ.๒๕๖๑)** สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กองทุนสนับสนุนเสริมสร้างสุขภาพ และสมาคมวางแผนครอบครัวแห่ง
ประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(๒๕๖๑). **คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้าง
ทักษะชีวิต ประเภทลูกเสือสำรอง หลักสูตรดาวดวงที่ ๒ (ปรับปรุง
พ.ศ.๒๕๖๑)** สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กองทุนสนับสนุนเสริมสร้างสุขภาพ และสมาคมวางแผนครอบครัวแห่ง
ประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(๒๕๖๑). **คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้าง
ทักษะชีวิต ประเภทลูกเสือสำรอง หลักสูตรดาวดวงที่ ๓ (ปรับปรุง
พ.ศ.๒๕๖๑)** สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กองทุนสนับสนุนเสริมสร้างสุขภาพ และสมาคมวางแผนครอบครัวแห่ง
ประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี.

<http://www.krutujao.com/data/๑๙๙.cscout%๒๐๒๐tummachat.htm>,
(วันที่ค้นข้อมูล : ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๓)

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

๑. ดร.ผกาภรณ์ พลายสังข์	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต ๑
๒. ว่าที่ร้อยเอกไพฑูริย์ ยกให้	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต ๑
๓. นายถิรวัฒน์ สุดจิตต์	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านลูกเสือ
๔. นายนเรศ ศรีประเสริฐ	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านลูกเสือ

คณะทำงาน

๑. นายกมล สุมาลา	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิจิตร	
๒. นายภิญโญ แก้วแดง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสวนแตง	
๓. นายทวีข สายทอง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยดง	คณะทำงาน
๔. นายธีรสิทธิ์ วิไลจิตรณ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเนินยาว	คณะทำงาน
๕. นางปาริฉัตร หมอนทอง	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเขารูปช้าง	คณะทำงาน
๖. นางกรวิภา อันโต	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองโนน	คณะทำงาน
๗. นายวิทยา สวนกุหลาบ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโรงช้างฯ	คณะทำงาน
๘. นางสาวอุบลวรรณ เปรมโสตร์	รองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิจิตร	
		คณะทำงาน
๙. นายจักรพันธ์ ศรีภิรมย์	ครูโรงเรียนอนุบาลพิจิตร	คณะทำงาน
๑๐. นางสาวจิรพรรณ มั่งแพง	ครูโรงเรียนอนุบาลพิจิตร	คณะทำงาน
๑๑. นางสาวเบญจวรรณ ภูริักษ์	ครูโรงเรียนอนุบาลพิจิตร	คณะทำงาน
๑๒. นางสาวนภัสวรรณ ราษฎร์สวัสดิ์	ครูโรงเรียนอนุบาลพิจิตร	คณะทำงาน
๑๓. นางลลิตกานา ถาวรพันธ์	ครูโรงเรียนอนุบาลพิจิตร	คณะทำงาน
๑๔. นางสาวอริศตรา ดีอุดม	ครูโรงเรียนอนุบาลพิจิตร	คณะทำงาน

๑๕. นางสาวดุขฎี พัดผล	ครูโรงเรียนอนุบาลพิจิตร	คณะทำงาน
๑๖. นางสาวสุดใจ กักมาศ	ครูโรงเรียนอนุบาลพิจิตร	คณะทำงาน
๑๗. นางนพวรรณ วิจิตรเนตร	ครูโรงเรียนบ้านสวนแดง	คณะทำงาน
๑๘. นางสาวทรง ทองสว่าง	ครูโรงเรียนบ้านหัวดง	คณะทำงาน
๑๙. นายฤทธิพร ชมพู	ครูโรงเรียนบ้านหัวดง	คณะทำงาน
๒๐. นางสาวสมพิศ ชีวะภรณ์	ครูโรงเรียนบ้านเนินยาว	คณะทำงาน
๒๑. นางนิตยา นากแนม	ครูโรงเรียนวัดเขารูปช้าง	คณะทำงาน
๒๒. ว่าที่ร้อยตรีปริญญ์ เกื้อนชื่น	ครูโรงเรียนวัดเขารูปช้าง	คณะทำงาน
๒๓. นางสาวปราณี สุขภิรมย์	ครูโรงเรียนบ้านเมืองเก่า	คณะทำงาน
๒๔. นายวุฒิศักดิ์ คำมา	ครูโรงเรียนเนินหัวโล้นหนองยางพิทยาคม	คณะทำงาน
๒๕. นางสาวธนาธิ เจริญวิลาส	รองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิจิตร	คณะทำงานและเลขานุการ
๒๖. นายวิชณุ สนปี	ครูโรงเรียนบ้านสวนแดง	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๗. นางรัตนา สนปี	ครูโรงเรียนบ้านสวนแดง	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

บรรณาธิการกิจ

นางสาวธนาธิ เจริญวิลาส

ออกแบบปก

นายจักรพันธ์ ศรีภิรมย์

